Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam

Feuer über Wasser

Bernhard Schobinger, Postindustrielle Schmuckobjekte

no. 058

BÜCKSEUFRECKELPAAR 1998
2 ARMREIFEN

SILBER 925, EMAILL

GORDISCHER KNOTEN 1997
RING

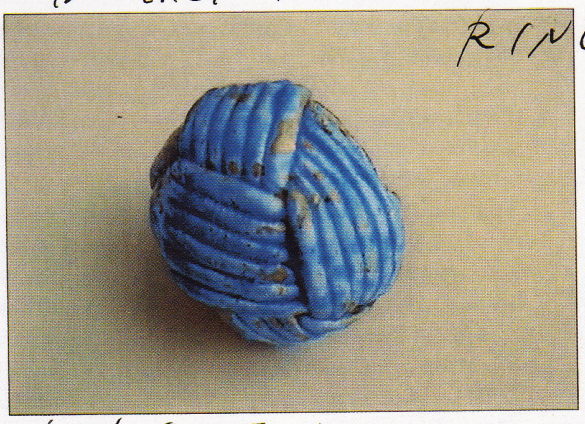

SILBER 925, EMAILL

ZAHNBÜRSTE 1998
ARMREIF

SILBER 925 EMAILL, MALACHIT

"KAISERSNUDER" 1999 1 PAAR
OHRSCHMUCK

GOLD 750, SYNTH. SAPHIR

Feuer über Wasser -
Bernhard Schobinger,
Postindustrielle Schmuckobjekte

Jewellery by the Swiss artist Bernhard Schobinger is on show in the Van Beuningen-de Vriese Pavilion in honour of his having been awarded the Françoise van den Bosch Prize 1998. His work is on exhibition alongside the museum's pre-industrial utensils collection. This might seem like an unlikely arrangement, and in the case of Bernhard Schobinger's work, a rather daring step to take, but there is a good reason for it: they complement one another. His jewellery is linked to daily life through the materials from which it is made. Schobinger draws on the history of man, nature and the cosmos. His jewellery sparkles and shines, not because it is new and costly, it is in fact rough, weather-beaten, rusty and irregular - but because there are still visible traces of the objects' origins.

This gives them the character of artifacts made and used by people, discarded by them, and collected again.

Bernhard Schobinger (Zürich, 1946) was brought up as a strict catholic. After having studied for a year at the Kunstgewerbeschule in Zürich he worked for four years in a jewellery factory doing run-of-the-mill work. In October 1968 he started his own workshop and adjoining gallery in Richterswil (near Zürich). Originally he was inspired by Konkrete Kunst, and in particular by Max Bill. He was fascinated by his ideas on purity, objectivity and order. Max Bill's sculptures made an ineradicable impression on him: 'Ich war überwältigt von den hochglanzpolierten vergoldeten 'Unendlichen Flächen', die bei ihrer logischen Konzeption von einer Aura des Zauberhaften und Wunderbaren umgeben waren'. (*Feuer über Wasser*, 1996, p. 91). In the late seventies developments in Schobinger's work gained momentum. He freed himself of the restrictions imposed by the objectiveness of Konkrete Kunst and using 'worthless' materials he had found, allowed chance and imagination to influence his work. Exactly thirty years from the start of his career as an independent artist he received the Françoise van den Bosch prize for his entire oeuvre. The rebel has been admitted to the heights of Mount Olympus but this has not allayed his moral qualms: 'Wie habe ich sie verachtet, die Arrivierten, nun zähle ich selber dazu. Die grosse Verwigerung ist salonfähig geworden, hat graue Haare, grauen Star und Arthrose' (letter 23.11.1998).

Bernhard Schobinger is, as he himself admits, 'infected' by Eastern culture and philosophy, particularly that of Japan, where he has stayed on a number of occasions for a shorter or longer period. It may seem paradoxical that a jewellery-maker should be inspired by Buddhism, especially if one considers that under this creed one learns that suffering arises from desire, and that nirvana is achieved by following a path in which one of the aims is to conquer all desires. It is for this reason that Bernhard Schobinger plays down the superficial appeal of the jewellery, as material value and prestige are finite. He is convinced that jewellery is not a necessity unless it has metaphysical significance. In 1995 he made a piece of jewellery from animal bones that he had dug up in his garden. He embellished the bones with an inlay of old Persian turquoises and small red balls of coral inscribed with a Japanese text, an old saying: 'Katachi aru mono minna horobiru' (Everything that has a form, disappears). For Schobinger a challenging way of looking at things.

Calling Bernhard Schobinger a 'designer of jewellery' or a 'goldsmith' does not do justice to his status and mentality. His relationship with jewellery and the world of jewellery is antagonistic. He continually breaks the rules of the goldsmith's classical art, he cuts through expensive precious stones and uses heavy tools to work gold, whilst also experimenting with age-old techniques, high-grade technology and chemical recipes cooked in a pan on the gas ring (*Sägenpizza*, ear jewellery, 1989). Schobinger is a mystic, an alchemist and artist who has adopted jewellery as a form of expression. This is why he can achieve the impossible and the unthinkable: having a diamond cut into a semi-circular cabochon. The idea, which any diamond-cutter would have dismissed as being technically impossible, fascinated him for twenty years until, in 1994, he found a firm which was able to make the first series of diamond cabochons. In doing so he de-materialised the material, diamond is no longer diamond if all the qualities that provide it with its shine and prestige have been removed. In 1991 he had a rough diamond, the hardest material in the world, drilled right through with a laser beam. Diamond can only be cut with diamond but this 56-carat stone with a polycrystalline structure was uncuttable and therefore worthless. With the help of new technology it appeared to be possible to drill through the diamond using a laser beam. The symbolism of this experiment, the invincible conquered by light, is as valuable as the tangible result.

Schobinger is indifferent to the material value and the prestige attached to jewellery. Sometimes he goes further and literally hacks away at it to cool

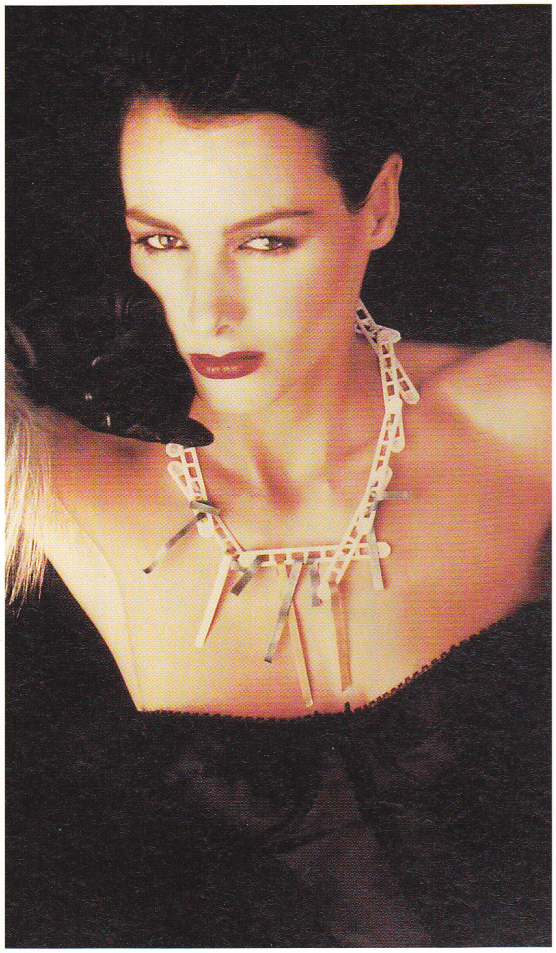

his anger about its status. Once he worked a broad, golden bracelet with an iron rod in dissatisfaction with the aura that envelops gold. Nevertheless it is probably just this aura surrounding the material (used in the catholic church since ancient times to refer to the divine and to higher things) which attracted Schobinger to the goldsmith's art in the first place. And just like in the art of non-western cultures, Schobinger used gold mainly as a symbol of the sun, leading one to suspect a concealed notion of God. He treats meteorite-iron and prehistoric material from space which dates back to the genesis of the solar system just as sparingly and respectfully as gold: all the cutting and filing remains are collected and recycled or recast. Gold and meteorite-iron are complementary materials in his work: gold stands for the sun, meteorite-iron for the cosmos, and both symbolise higher things and infinity.

Knowledge of history and culture is constantly reflected in Schobinger's work. Memento Mori, in the form of skulls, appear frequently in his jewellery, as well as the symbol of eternity, the horizontal 8 and the snake that bites its own tail. They are iconographic markers which Schobinger does not hesitate to use, and uses with such understanding that they do not run the risk of turning into clichés.
Just like precious materials are given a different significance in Bernhard Schobinger's jewellery, ordinary materials discarded by our consumer society take on a new meaning in his work. He has threaded fascinating necklaces from broken bottlenecks and made a ring from a worn brass wash-basin plug in which an eccentrically placed diamond visibly sparkles. In the act of making, finding and using ordinary objects and combining and working materials he is not aiming at beauty, it just happens because his hands cannot help the way they work. The most important element for Schobinger is making a statement, providing an interpretation or revealing the underlying significance. For Schobinger any sort of material is suitable, and every sort of material – even an object that has been thrown out for the dustcart – is significant and not without a certain value.

Liesbeth den Besten

Liesbeth den Besten is an art historian and freelance publicist. She is on the board of the Françoise van den Bosch Foundation.

Feuer über Wasser –
Bernhard Schobinger, Postindustrielle Schmuckobjekte

Ter gelegenheid van de Françoise van den Bosch Prijs 1998 zijn, temidden van de collectie pre-industriële gebruiksvoorwerpen in het Paviljoen Van Beuningen-de Vriese, sieraden van de Zwitserse kunstenaar Bernhard Schobinger tentoongesteld. Dit presenteren van hedendaagse sieraden tussen de historische gebruiksvoorwerpen uit de collectie van het museum is niet voor de hand liggend, en in het geval van Bernhard Schobingers werk gewaagd, maar ook verhelderend. Zijn sieraden immers refereren, door de materialen die hij gebruikt, aan het dagelijks leven. Schobinger put uit de geschiedenis van de mensheid, uit de natuur en uit de kosmos; zijn sieraden glanzen en schitteren niet van nieuwheid en kostbaarheid maar zijn ruw, verweerd, roestig, onregelmatig – het ontstaansproces heeft zichtbare sporen op de objecten achtergelaten. Daardoor hebben ze het karakter van artefacten, door de mens gemaakt en gebruikt, door de mens achtergelaten en weer verzameld.

Bernhard Schobinger (Zürich, 1946) groeide op in een streng katholiek milieu. Na een jaar studie aan de Kunstgewerbeschule in Zürich werkte hij vier jaar als eenvoudige arbeider in een sieradenfabriek. In oktober 1968 begon hij een eigen werkplaats annex galerie in Richterswil (in de buurt van Zürich). Aanvankelijk werd hij geïnspireerd door de Konkrete Kunst, en in het bijzonder door Max Bill. Hij was gefascineerd door diens ideeën over zuiverheid, objectiviteit en wetmatigheid. De beeldhouwwerken van Max Bill maakten een onuitwisbare indruk op hem: "Ich war überwältigt von den hochglanzpolierten vergoldeten 'Unendlichen Flächen', die bei ihrer logischen Konzeption von einer Aura des Zauberhaften und Wunderbaren umgeben waren". (*Feuer über Wasser*, 1996, blz. 91) Eind jaren zeventig kwam Schobingers ontwikkeling in een stroomversnelling. Hij bevrijdde zich van de beperkingen van de objectieve Konkrete Kunst en liet, samen met gevonden 'waardeloze' materialen, het toeval en de fantasie in zijn werk toe. Precies dertig jaar na zijn start als zelfstandig kunstenaar ontvangt hij de Françoise van den Bosch Prijs voor zijn hele oeuvre. De rebel is op de Olympus opgenomen maar is daarmee nog niet in het reine gekomen: "Wie habe ich sie verachtet, die Arrivierten, nun zähle ich selber dazu. Die grosse Verweigerung ist salonfähig geworden, hat graue Haare, grauen Star und Arthrose" (brief 23.11.1998).

Bernhard Schobinger is, zoals hij zelf zegt, 'geïnfecteerd' door de Oosterse cultuur en filosofie, vooral die van Japan waar hij vele malen korte of langere tijd verbleef. Dat een sieradenmaker geïnspireerd is door het boeddhisme mag paradoxaal lijken. Het boeddhisme leert onder andere dat lijden ontstaat door de begeerte en dat het nirvana wordt bereikt door het volgen van de juiste weg, waarbij het overwinnen van alle begeerte een van de doelstellingen is. Bernhard Schobinger legt dientengevolge niet de nadruk op de oppervlakkige aantrekkingskracht van het sieraad. Materiële waarde en prestige zijn immers eindig en hij is er dan ook van overtuigd dat sieraden niet nodig zijn, tenzij deze een metafysische betekenis hebben.
In 1995 maakte hij een sieraad van dierlijke botten die hij in zijn tuin opgroef. Hij versierde de botten met een inleg van oude Perzische turkooisen en kleine rode kogeltjes van koraal en met een gegraveerde Japanse tekst, een oud spreekwoord: 'Katachi aru mono minna horobiru' (Alles wat vorm heeft, verdwijnt). Voor Schobinger een uitdagende zienswijze.

Bernhard Schobinger een 'ontwerper van sieraden' of 'goudsmid' noemen doet geen recht aan zijn status en mentaliteit. Zijn relatie met sieraden en met de sieradenwereld is antagonistisch. Voortdurend zondigt hij tegen de regels van de klassieke goudsmeedkunst, hij doorboort kostbare edelstenen en bewerkt goud met zware gereedschappen, terwijl hij tegelijkertijd experimenteert met eeuwenoude bewerkingstechnieken, hoogwaardige technologie en chemische kookkunst in een pannetje boven het vuur (*Sägenpizza*, oorsieraden, 1989). Schobinger is een mysticus, een alchemist en kunstenaar die sieraden als uitdrukkingsmiddel heeft genomen. Daarom kan hij het onmogelijke en ondenkbare realiseren: een diamant halfrond cabochon laten

slijpen. Het idee, dat door iedere diamantslijper als technisch onmogelijk van de hand werd gewezen, hield hem ruim twintig jaar lang bezig tot dat hij in 1994 een bedrijf vond dat een eerste serie diamantcabochons kon realiseren. Zo ontmaterialiseert hij het materiaal, diamant is geen diamant meer, want het is ontdaan van alle eigenschappen die het zijn glans en prestige verlenen. In 1991 liet hij een ruwe diamant, het hardste materiaal ter wereld, in een laboratorium doorboren door middel van een laserstraal. Diamant is alleen te slijpen met diamant maar deze steen van 56 karaat met een polykristallijne structuur was onslijpbaar en daardoor waardeloos. Met behulp van een nieuwe technologie bleek het toch mogelijk de diamant met laserlicht te doorboren. De symboliek van dit experiment, het onoverwinnelijke overwonnen door het licht, is even waardevol als het tastbare resultaat.

De materiële waarde en het prestige van sieraden laten Schobinger volledig koud. Sterker nog, soms hakt hij er letterlijk op in om zijn woede daarover te koelen. Zo bewerkte hij eens een brede, gouden armband met een ijzeren staaf uit onvrede over het aura van het goud. Toch is het waarschijnlijk juist het aura van dit materiaal, dat in de katholieke kerk sinds oudsher gebruikt werd om naar het goddelijke en het hogere te verwijzen, waardoor Schobinger ooit voor de goudsmeedkunst koos. En net als in de kunst van veel niet-westerse culturen gebruikt Schobinger goud voornamelijk als symbool van de zon en doet zich een verkapt godsbesef vermoeden. Meteorietijzer, een oeroud materiaal uit de ruimte dat stamt uit de ontstaansperiode van het zonnestelsel, behandelt hij net zo zuinig en respectvol als goud: alle zaag- en vijlrestjes worden verzameld en (her)gebruikt (gegoten). Goud en meteorietijzer zijn in zijn werk complementaire materialen: goud staat voor de zon, meteorietijzer voor de kosmos en beiden symboliseren het hogere en de oneindigheid.

Voortdurend geeft Schobinger in zijn werk blijk van zijn kennis van de geschiedenis en van culturen. Memento Mori in de vorm van doodskoppen komen veelvuldig in zijn sieraden voor, naast de eeuwigheidssymboliek van de liggende 8 (de oneindige vorm) en van de slang die in zijn eigen staart bijt. Het zijn ikonografische ijkpunten die Schobinger zonder schroom en met begrip gebruikt, zonder dat ze daarmee platitudes worden. Zoals edele materialen een andere betekenis krijgen in de sieraden van Bernhard Schobinger, zo krijgen gewone, door de consumptiemaatschappij afgedankte materialen er een nieuwe betekenis. Van kapotte flessenhalzen reeg hij fascinerende kettingen en van een versleten messing wasbak-stopje maakte hij een ring (waarin een excentrisch geplaatste briljant fonkelt. De daad van het doen, de vondst en de toepassing van gewone voorwerpen en de combinatie en bewerking van materialen hebben niet het maken van schoonheid tot doel. Schoonheid ontstaat omdat zijn handen niet anders

This information leaflet was produced for the exhibition *Feuer über Wasser - Bernhard Schobinger, Postindustrielle Schmuckobjekte* in Museum Boijmans Van Beuningen, 25 September 1999 to 9 January 2000.

The photographs in this information leaflet are made by Annelies Štrba.

This presentation has been organised to mark the awarding of the Françoise van den Bosch Prize 1998 to Bernhard Schobinger. Since 1980 the Françoise van den Bosch Prize has been awarded bi-annually to a jewellery designer in recognition of his or her oeuvre. The Françoise van den Bosch Foundation, an independent private organisation, appoints a new jury for this purpose every two years.

September 1999 No.58 Prijs | Price: *f* 1,– COLOFON | COLOPHON: productie en redactie | production and editing: Sector Communicatie | Communications Sector; vertaling | translation: Kate Williams; layout en zetwerk | layout and typesetting: Dingenus van de Vrie, naar een ontwerp van | based on a design by Gracia Lebbink; druk | printing: Tripiti, Rotterdam

kunnen maar wezenlijk voor Schobinger is het stellen van een daad, het geven van betekenis of het onthullen van betekenis. Voor Schobinger is elk materiaal geschikt, heeft elk materiaal, ook een afgedankt voorwerp, betekenis, is niets zonder waarde.

Liesbeth den Besten

Liesbeth den Besten is kunsthistoricus en freelance publicist. Zij is lid van het bestuur van de Stichting Françoise van den Bosch.

Dit informatieblad is verschenen bij de tentoonstelling *Feuer über Wasser - Bernhard Schobinger, Postindustrielle Schmuckobjekte in Museum Boijmans Van Beuningen,* 25 september 1999 t/m 9 januari 2000.

De foto's in dit informatieblad werden gemaakt door Annelies Štrba.

Deze presentatie vindt plaats ter gelegenheid van de toekenning van de Françoise van den Bosch Prijs 1998 aan Bernhard Schobinger. De Françoise van den Bosch Prijs wordt sinds 1980, iedere twee jaar toegekend aan een ontwerper van sieraden, als erkenning voor zijn of haar oeuvre. De Stichting Françoise van den Bosch, een onafhankelijke particuliere organisatie, benoemt hiertoe iedere twee jaar een andere jury.